

VAJA COMPROTEX '99

Comprotex '99 Exercise

Andreja Ferlin Lubi*

Povzetek

Avstrija, Slovaška in Madžarska so novembra 1999 pripravile vajo COMPROTEX '99. Potekala je v okviru programa Partnerstvo za mir, udeležile pa so se je tudi nekatere države članice Nata in druge mednarodne organizacije. Slovenija je v vaji sodelovala s tremi enotami: Ekološkim laboratorijem z mobilno enoto, Mobilno enoto za meteorologijo in hidrologijo in regijsko enoto za RKB zaščito iz Kranja. V skladu s scenarijem vaje, ki je vključeval hudo nesrečo z nevarnimi snovmi, so pripravile predstavitev skupnega delovanja pri zaščiti in reševanju ob tovrstni nesreči. Opremljenost, usposobljenost in prikaz delovanja slovenskih enot so naleteli na zelo ugoden odziv pri državah gostiteljicah, s katerimi Slovenijo veže tudi sporazum o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami, ter pri mednarodnih organizacijah. Predstavniki Nata so predlagali, naj Slovenija sodelujoče skupine pripravi za sodelovanje v mednarodnih zaščitnih in reševalnih akcijah ob dejanskih nesrečah.

Abstract

In November 1999, Austria, Slovakia and Hungary conducted the COMPROTEX '99 Exercise, organized within the scope of the Partnership for Peace programme. The participants of the exercise also included some NATO member countries and other international organizations. Slovenia participated in the exercise with three units: the Ecological Laboratory with Mobile Unit, the Meteorological and Hydrological Mobile Unit, and the Regional RCB Protection Unit from Kranj. In accordance with the scenario of the exercise, based on a serious accident involving hazardous substances, the units demonstrated their readiness for joint response to such disasters. The equipment, readiness and performance of Slovene units were highly assessed by the host countries, with whom Slovenia has established cooperation by signing an Agreement on Cooperation in Protection against Natural and Man-made Disasters, as well as by international organizations. NATO representatives proposed that Slovenia prepare participating units for cooperation in international protection and rescue efforts in the event of actual disasters.

Uvod

Avstrija, Slovaška in Madžarska so v okviru programa Partnerstva za mir organizirale vajo COMPROTEX '99. Scenarij za vajo je obsegal nesrečo z nevarnimi snovmi s prekomernimi posledicami. Priprave na vajo so stekle že dve leti pred njeno izvedbo, glavni nosilec priprav pa je bilo avstrijsko ministrstvo za notranje zadeve. K sodelovanju so bile povabljene države članice Nata in programa Partnerstvo za mir ter mednarodne organizacije, ki ob nesrečah koordinirajo pomoč in reševanje.

Slovenija se je v priprave na vajo vključila že na samem začetku, leta 1997. Aktivnosti so potekale na pripravljajalnih konferencah, kjer so slovenski predstavniki predstavili priprave in ukrepanje ob nesrečah z nevarnimi snovmi ter možnosti za nudenje pomoči sosednjim in drugim državam. Slovenija je namreč z državami, ki naj bi bile prizadete ob nesreči, povezana tako prek sodelovanja v programu Partnerstvo za mir kot tudi prek sklenjenih dvostranskih sporazumov o varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami.

Namen in cilji vaje

Glavni namen vaje je bil preveriti postopke za napotitev enot za zaščito in reševanje ob naravnih ali drugih nesrečah v druge države ter izboljšati sodelovanje med državami v regiji, zlasti z vidika povezljivosti različnih enot in njihovega usklajenega delovanja pri zaščiti in reševanju ob velikih nesrečah z nevarnimi snovmi.

Potek vaje

Vaja je bila izvedena v dveh delih: kot štabna vaja, ki je potekala od 6. do 7. oktobra 1999, ter kot praktična vaja reševalnih skupin v času od 6. do 8. novembra 1999. V

okviru štabne vaje so se udeleženci urili v izvajanju postopkov, povezanih z obveščanjem o nevarnostih in zagotavljanjem potrebne mednarodne pomoči, v praktičnem delu pa so preizkušali sodelovanje reševalnih skupin ob nesrečah večjih razsežnosti.

Po scenariju vaje je v predmestju Bratislave po več zaporednih eksplozijah vsebnikov s kemikalijami izbruhnil še požar. Zastrupitev s klorom in drugimi nevarnimi snovmi je grozila prebivalcem v bližnji okolici, oblak se je širil tudi proti Avstriji in ogrožal kraje ob meji. Slovaška je o izpustu nevarnih snovi, ki so se nenadzorovano sproščale ob nesreči, obvestila avstrijske oblasti. Ognja niso mogli pogasiti, zato je Slovaška zaprosila za pomoč mednarodno skupnost.

V okviru praktičnega dela vaje so posamezne države na ozemlju ene od treh držav gostiteljic (Avstrije, Madžarske, Slovaške) sodelovale ali aktivno ali samo v spremljajočem demonstracijskem programu. Skupno je v vaji sodelovalo okoli dva tisoč udeležencev iz enajstih držav. Slovenija je sodelovala v demonstracijskem delu vaje, druge udeleženske (države in mednarodne organizacije) ter način njihovega sodelovanja v vaji pa prikazuje preglednica 1.

Iz Slovenije so se vaje udeležili:

- ekipa za kemijske preiskave Ekološkega laboratorija z mobilno enoto Inštituta Jožef Stefan,
- ekipa za meteorološke meritve Mobilne enote za meteorologijo in hidrologijo Hidrometeorološkega zavoda Republike Slovenije,
- ekipa regijske enote za radiološko, kemijsko in biološko zaščito iz Kranja in
- predstavnika za zvezo iz Uprave RS za zaščito in reševanje.

Navedene enote so delovale v kraju Berg v Spodnji Avstriji.

* Ministrstvo za obrambo, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Kardeljeva ploščad 21, Ljubljana, andreja.ferlin.lubi@pub.mo-rs.si

Preglednica 1. Udeležba držav in mednarodnih organizacij v vaji COMPROTEX '99

Table 1. Countries and international organizations participating in the COMPROTEX '99 Exercise

Udeleženka	Štabna vaja	Praktična vaja/ država gostiteljica
Avstrija	•	•
Slovaška	•	•
Madžarska	•	•
Češka	•	• SK
Danska	•	
Finska	•	• SK*
Latvija	•	• A *
Litva	•	• A *
Nemčija	•	• SK *
Poljska	•	• SK
Slovenija	•	• A *
Švedska	•	
Švica	•	• H *
NATO/CEPD	•	•
UN/OCHA	•	•
EC/DG ENV C.3	•	

Legenda: A – Avstrija, SK – Slovaška, H – Madžarska; NATO/CEPD – Nato, Direktorat za civilno krizno načrtovanje, UN/OCHA – ZN, Urad za usklajevanje humanitarnih aktivnosti, EC/DG C.3 – Evropska komisija, Direktorat za okolje; * sodelovanje v demonstracijskem programu

Predstavitve delovanja slovenskih enot

Predstavitve delovanja enot je potekala po scenariju vaje. Vključevala je vse ukrepe, ki bi jih enote izvedle ob podobni nesreči doma, razen postopkov aktiviranja, kar v tokratni vaji ni bilo predvideno. Pripadniki enot so izhajali iz podmene, da je zaradi nesreče prišlo do sproščanja klora in zelo verjetno tudi drugih snovi, kajti gorele so velike količine vinilklorida in pesticidov. Pripadnika enote za RKB zaščito sta zato odšla na kontaminirano območje, kjer sta s kemijskim detektorjem ugotavljala prisotnost skupin nevarnih snovi. Ugotovitve sta po radijski zvezi sporočala vodji ekipe, ki je ostal na nekontaminiranem območju. Vodja je odredil detekcijo z detektorskimi cevkami, in sicer za snovi, ki so bile po poročilih in predhodnih ugotovitvah detekcije prisotne v nesreči. Hkrati je odredil tudi odvzem vzorcev (vode, zemlje in zraka) in njihov prenos v Ekološki laboratorij z mobilno enoto na nekontaminiranem območju. V mobilnem kemijskem laboratoriju so člani ekipe ekološkega laboratorija s spektrofotometrom, specifičnimi detektorji in semikvantitativnimi testi natančno določili vrsto in vsebnost nevarnih snovi v vzorcih in predlagali primerne zaščitne ukrepe in postopke za sanacijo kontaminiranega območja. Mobilna enota za meteorologijo in hidrologijo je medtem neprekinjeno spremljala meteorološko stanje (smer in hitrost vetra, temperaturo, zračno vlago in zračni tlak), na bližnji vodomerni postaji pa tudi hidrološko stanje. Dobljene podatke je sproti sporočala pripadnikom RKB izvidniške enote in Ekološkega laboratorija z mobilno enoto. Občasno se je povezala tudi z nacionalno meteorološko službo in pregledala prognostične modele za napoved vremena na prizadetem območju.

Slika 1. Območje vaje na tromeji med Avstrijo, Slovaško in Madžarsko ter kraj delovanja slovenskih enot

Figure 1. The area of the exercise – at the three borders joining Austria, Slovakia and Hungary – and the operating area of Slovene units.

V okviru vaje je bilo pripravljenih več predstavitev. Ogledali so si jih mednarodni opazovalci, predstavniki mednarodnih organizacij, vojaški atašeji, akreditirani v Avstriji, predstavniki držav organizatork vaje in lokalno prebivalstvo.

Predstavitve so naletele na zelo ugoden odmev; predstavniki Nata so Sloveniji predlagali, naj svoje sodelujoče skupine pripravi tudi za sodelovanje v mednarodnih zaščitnih in reševalnih akcijah ob dejanskih nesrečah.

Ugotovitve iz analize vaje

Analiza vaje COMPROTEX '99 je pokazala, da so bile razmeroma dolgotrajne priprave na vajo koristne tako za države udeleženske vaje kot za mednarodne organizacije. Prispevale so k boljšemu poznavanju sistemov zaščite in reševanja v posameznih državah, k razumevanju vloge mednarodnih organizacij pri koordinaciji pomoči in ne nazadnje k vzpostavitvi pristnih medosebnih stikov med sodelujočimi. Iz analize vaje, štabnega in praktičnega dela,

pa izhajajo tudi ugotovitve o nepopolni izdelanosti postopkov in mehanizmov za koordinacijo aktivnosti, dolgih odzivnih časih ter slabi opremljenosti in povezljivosti enot. Nekatere pomanjkljivosti so bile odpravljene že naslednje leto: zaživel je Evroatlantski center za koordinacijo humanitarne pomoči in izdelani so bili postopki za Evroatlantsko enoto za pomoč ob nesrečah. Več naporov pa bo terjalo opremljanje posameznih reševalnih enot iz srednjeevropskih držav, da bodo učinkovite tudi v mednarodnih reševalnih operacijah. Oprema slovenskih enot se je pokazala kot ustrezna, je pa Uprava RS za zaščito in reševanje, ki je napotila enote na vajo, na podlagi analize vaje in dotedanjih izkušenj izdelala program za odpravo drugih, v glavnem organizacijskih slabosti. Med prednostne naloge je tako uvrstila oblikovanje enote za hitre intervencije, pripravo posebnih programov skupnega usposabljanja enot, njihovo dodatno opremljanje ter izdelavo natančnih postopkov napotitve, da ob nesrečah ne bi prihajalo do izgube dragocenega časa od trenutka aktiviranja enot do njihove dejanske odprave na prizadeto območje.

Slika 2. Slovenski tabor pri gasilskem domu v Bergu (foto: Janez Bajec)
Figure 2. Slovene camp near the fire station in Berg (photo: Janez Bajec)